TENDINȚE ACTUALE ÎN JOCUL EXTREMELOR

Modificările în structura generală a jocului — caracteristice trecerii de la un sistem la altul sau de la o variantă la alta în cadrul aceluiași sistem — au fost și sînt de fapt consecința acumulării cantitative în timp, a unor tendințe de transformări înnoitoare în joc, desfășurate în paralel cu o inevitabilă metamorfoză a unora dintre posturile echipei. Acest proces de evoluție — în general lent — se desfășoară chiar în limitele istorice ale vechiului sistem de joc, care odată perimat și scos din uz, duce cu sine și o anumită „ordine de bătaie" care i-a fost caracteristică.

Trecerea de la sistemul cu trei fundași la acel cu patru fundași-clasic, impusă de necesitatea realizării în mai bune condițiuni a unei concepții moderne de joc, a dus în mod firesc la dispariția funcțiilor și termenilor corespunzători de stoper, inter și centru înaintaș, apărînd în schimb acelea de fundaș central și înaintaș central, elemente caracteristice noului sistem și rezultate din adaptarea unor posturi vechi la noile condiții de joc.

Analizînd transformările suferite în ceea ce privește structura posturilor în cadrul echipei de-a lungul anilor, trebuie remarcat faptul că extrema s-a menținut, atît ca funcție, dar mai ales ca titulatură, în limitele unui conservatorism nedeclarat, deși nu trebuie ignorat faptul că s-au realizat în jocul său și unele schimbări, impuse de necesitatea încadrării sale într-un sistem sau altul. Se pare însă că — în ciuda tuturor încercărilor de apărare a purității postului și a evocării unui trecut de glorie în istoria fotbalului — extrema se găsește și ea astăzi în fața nemiloasei dileme : „a fi sau a nu fi".

EXTREMA CA POST SPECIALIZAT ÎN ECHIPĂ POATE DISPARE ; JOCUL PE EXTREMĂ ÎNSĂ NU !

Ultima ediție a campionatelor mondiale, a scos la iveală tendința echipelor către o așezare în teren cît mai variată, în cadrul căreia înaintașii — indiferent de numărul lor — realizează o circulație continuă, pînă la confundarea posturilor, jucătorii suplinindu-se reciproc și temporar, căutînd în același timp să creeze o superioritate numerică într-o anumită zonă, pentru a putea străpunge mai ușor apărarea adversă.

Diversitatea mare a situațiilor și schimbarea repetată a raportului de forțe, impun în prezent modificări în dispozitivul de atac, în așa fel încît nu mai este vorba de un simplu schimb de locuri, ci de o manieră nouă de a înțelege și desfășura jocul, în cadrul căruia înaintașii apar ca niște jucători complexi, cu o mare rază de acțiune și deci tot mai puțin sclavii unui anume post în atac și uneori chiar în echipă.

Minimalizarea jocului extremelor și dispariția chiar a funcției de extremă clasică, constituie una din realitățile crude rezultate din analiza meciurilor turneului final al campionatului mondial din Anglia. Constatarea aceasta ar putea duce la concluzia unui stadiu de regres în fotbal, a unui recul provocat de apariția numeroaselor variante ale sistemului cu patru fundași, dacă nu am face o distincție între noțiunea de „extremă" ca funcție specializată în cadrul echipei și aceea a „jocului pe extremă", reprezentînd o necesitate de ordin tactic în general și cu atît mai mult în condițiile apărărilor aglomerate.

Ar fi greșită înțelegerea, în sensul renunțării la jocul pe extreme, fapt care ar limita spațiul acțiunilor ofensive și ar duce în mod implicit la reducerea eficacității și valorii spectacolului sportiv. Dispariția postului specializat de extremă nu exclude posibilitatea desfășurării jocului pînă la limitele laterale ale terenului și nici realizarea chiar a unor acțiuni clasice de extremă pe care însă le-ar putea iniția și duce pînă la capăt oricare din cei trei sau patru înaintași, cu șanse optime de reușită. In acest sens, trebuie remarcat faptul că acțiunile spectaculoase la marginile terenului sînt destul de numeroase în marile jocuri internaționale, iar inițierea și conducerea lor aparține fie unor înaintași centrali ca **Eusebio, Varga, Mazzola, Strelțov,** fie unor mijlocași ca **Suarez, Rakosi, Maschio,** fie unor fundași ca **Rildo, Cohen, Facchetti** ș.a. Rezultă așadar că, în accepțiunea modernă a cuvîntului, vechea extremă trebuie să devină un jucător complex, cu o mare rază de acțiune, participant la acțiuni de atac-apărare cît mai variate și pe direcții diferite față de poarta adversă.

INDICI STATISTICI AI UNUI PROCES ACTUAL DE METAMORFOZA IN JOCUL EXTREMELOR

Analiza partidelor din turul campionatului Diviziei A, în toamna anului 1967, a scos la iveală — printre alte constatări de ordin tehnico-tactic — și aceea a unei preocupări a tehnicienilor noștri în ceea ce privește viitoarea soartă a extremelor, precum și modul încadrării acestora în concepția de joc modernă. Inregistrările efectuate la diferite jocuri ca și prelucrarea unor date din presă, confirmă dificultățile stadiului de metamorfoză al jocului extremelor în cadrul echipei și duc la concluzia că și în fotbalul nostru există încercări ale unor antrenori de a găsi soluții practice și mai variate, în ceea ce privește îmbunătățirea dinamicii în sistemul cu patru fundași.

Elementele de analiză care au dus la constatarea generală de mai sus au fost :

1. Numărul jucătorilor folosiți pe postul de extremă. Față de necesarul minim de 28, corespunzător celor 14 echipe ale campionatului Diviziei A, au jucat un număr de 70, adică de 2,5 ori mai mult decît cifra de bază. Dintre aceștia, numai 25 de jucători au participat la cel puțin 50% din jocuri, ceea ce este grăitor.

2. Schimbările efectuate în timpul jocului au afectat în cea mai mare măsură jucătorii folosiți ca extreme. Astfel, din totalul de 148 înlocuiri în 91 jocuri, 72 s-au referit la cele două extreme și 76 la restul celor opt jucători de cîmp ai echipei. Procentul de aproximativ 50% din totalul schimbărilor și frecvența de 5—6 înlocuiri de etapă, conjugate cu numărul general de jucători folosiți (70) constituie indicii concrete ale instabilității jucătorilor pe un post în plină transformare, față de care antrenorii aplică sistemul încercării, pînă la găsirea celei mai bune soluții.

3. Eficacitatea extremelor, comparativ cu a celorlalte posturi din echipă, așa cum este redată în tabelul de mai jos :

	Autogoluri	Fundași centrali	Fund. lat.	Mijlocași	Înaintași centrali	Extreme	Total
Goluri	5	3	13	36	100	64	221
Procent	2%	1%	6%	17%	45%	29%	—

Așadar extremele au înscris 0,70 goluri de meci și 5 de etapă, cifre care reprezintă **un indiciu al unei nesatisfăcătoare eficacități, calificativ care iese și mai mult în evidență dacă ținem seama de faptul că cele mai multe din cele 64 de goluri au fost realizate de un număr foarte redus de jucători : Țarălungă, Kallo (6), Voinea, Sfîrlogea (5), Chivu (3)** etc., în timp ce cea mai mare parte dintre extremele noastre, socotite valoroase pe plan național, și-au adus o contribuție infimă la zestrea generală : **Sorin Avram, Roman** (1), iar alții nici atît : **Pîrcălab, Lucescu, Codreanu** (0).

Țarălungă (Progresul), o extremă stîngă cu posibilități

Datele de mai sus reflectă o adaptabilitate generală mai lentă a extremelor față de noile cerințe ale jocului modern, dar în același timp indică și o anumită departajare a jucătorilor în funcție de posibilitățile de care dispun în vederea acestei adaptări.

4. Aprecierea extremelor reprezintă ultimul element de analiză care are darul să confirme concluziile rezultate din tabelul eficacității și în special pe acelea privind categorisirea jucătorilor în funcție de golurile înscrise, criteriu care ar fi fost poate contestat cu ușurință, în cazul unei neconcordanțe cu comportarea generală. Mediile obținute la sfîrșitul turului indică însă, aproape cu rigurozitate, ordinea mai sus stabilită, încadrînd în grupa celor cu medii bune pe aceiași : **Sfîrlogea (7,12) Chivu (7,33), Țarălungă (6,81), Kallo și Voinea (6,70), iar în grupa celor cu medii nesatisfăcătoare pe Codreanu (5,60), Pîrcălab (6), Roman (6,12)** ș.a.

O remarcă deosebit de importantă și încurajatoare în același timp pentru viitoarea evoluție a jocului extremei în cadrul echipei, este aceea că jucătorii care au renunțat la limitele rigide ale specializării postului și au adoptat cu hotărîre un nou mod de acțiune, mai realist, mai aproape de cerințele jocului modern, sînt acei care au înregistrat și rezultatele cele mai bune, în eficacitate și comportare generală. La celălalt pol, jucătorii care, din diverse cauze nu au reușit să se desprindă de cadrul îngust de acțiune al extremei clasice, s-au devalorizat în joc, prin izolare și activitate redusă, insuficient compensate de cîteva sclipiri care ar putea trezi numai evocări melancolice.

VARIANTE DE ACȚIUNE ÎN EVOLUȚIA ACTUALĂ A JOCULUI EXTREMELOR

Există — așa cum am mai arătat — o netăgăduită preocupare pentru o mai mare variație în ceea ce privește modul de acțiune al extremelor și acest lucru poate determina atît o redistribuire a sarcinilor de joc, cît și modificări în ceea ce privește dinamica în cadrul sistemului respectiv.

În prezent se pot distinge cîteva variante de acțiune în evoluția jocului extremelor, care — cu excepția formei clasice — reprezintă încercări, de regulă reușite, către o așezare nouă în teren, mai elastică și cu posibilități mai largi de manevră în cîmpul de joc al adversarului.

Prima variantă — de bază — aparține **extremei clasice,** care acționează, de principiu, în sens longitudinal la marginea terenului. Acest tip de extremă a fost dus pe culmile cele mai înalte ale creației fotbalistice de jucători de clasă mondială ca **Garrincha, Gento** sau **Johnnstone** și reușește să se mențină încă la un randament ridicat, acolo unde calitățile tehnico-tactice ale jucătorilor, depășind cerințele obișnuite ale postului, scot în evidență valori ridicate, personalități sportive.

In țara noastră, extrema clasică, care a făcut epocă cu ani în urmă, continuă încă să mai acționeze în cadrul unor echipe, după stilul vechi, datorită în primul rînd dorinței — nerealizată de altfel — de exploatarea la maximum a unor calități fizice deosebite (viteză, forța șutului) ale unor jucători ca Maneh, Moldoveanu ș.a.

In rest, toate celelalte variante de acțiune a extremelor reprezintă diverse stadii de evoluție, iar tipurile corespunzătoare acestor stadii, sînt forme hibride rezultate din „încrucișarea" activității extremei clasice cu aceea a unui alt post din echipă : mijlocaș, înaintaș central. Din diversitatea acestor forme se pot distinge trei tipuri mai bine conturate, caracteristice actualului stadiu de tranziție :

● **extrema-vîrf,** care se deosebește de cea clasică în primul rînd prin lărgirea zonei de activitate în jumătatea de teren adversă și prin reducerea corespunzătoare a acesteia în adîncime spre propria poartă. Grație modificării zonei de acțiune și posibilităților mai variate de schimbarea direcțiilor de atac, „extrema-vîrf" se comportă foarte adesea, în fazele de finalizare, ca un veritabil înaintaș central folosind zona liberă dela marginea terenului în scop de manevră tactică. Jucători ca Amancio, Bene, Magnusson, Bîșevețl, Dermendjiev ș.a. acționează în acest fel și nu întîmplător aceștia sînt și foarte eficaci și în general mai utili echipei în construcția jocului. Aceeași remarcă poate fi făcută și în ceea ce privește jucătorii noștri care și-au însușit acest mod de acțiune : **Sfîrlogea, Chivu, Voinea, Tătaru II** ș.a.

● **extrema-mijlocaș** poate fi asemănată ca rază de acțiune și sarcini cu vechiul inter din WM. Jucătorilor din această categorie li se pretinde un volum de muncă mai mare, iar activitatea lor se desfășoară aproape simetric în atac și apărare, fiind în măsură să participe atît în fazele de finalizare cît și în cele de rezolvarea situațiilor critice din zona propriei porți. Extrema-mijlocaș într-o formă mai evoluată poate îndeplini și sarcini de coordonator-secund, așa cum joacă **Mario Corso** la Internazionale, sau în țara noastră **Dumitriu III, Nuțu** ș.a.

● In sfîrșit, cel de al treilea tip, **extrema-rătăcitoare,** sau „libero în atac", este caracteristic echipelor care dispun de „jucători-maratoniști", dotați cu o mare capacitate de rezistență, dar și cu calități tehnico-tactice deosebite, care să le permită o activitate bogată și aproape neîntreruptă. Exemple ca **Augusto, Ball, Jairzinho** ș.a. sînt numai cîteva din cele mai reprezentative. În ceea ce privește țara noastră, socotesc printre jucătorii cei mai apți a se încadra în această categorie pe **Badea** și **Sasu.**

Caracteristic evoluției actuale în jocul extremelor este și instabilitatea acelorași jucători în cadrul unui anume mod de acțiune, manifestată printr-o permanentă căutare a variantei cele mai adecvate posibilităților individuale și nevoilor generale ale echipei. Datorită acestui lucru au loc treceri dela extrema-vîrf la extrema-mijlocaș și invers, dela extrema clasică la extrema vîrf ș.a.m.d. Și, ca urmare a acestui fapt, apar decalaje evidente în comportare, iar uneori cazuri de scoaterea jucătorului din lot, ca urmare a unei neputințe de adaptabilitate.

★

Trecerea în revistă a unor tendințe actuale în ceea ce privește jocul extremelor, trebuie să ducă la cîteva concluzii și anume :

— în condițiile de desfășurare a fotbalului modern, transformările înnoitoare în structura echipelor și jocului pot apărea nu numai la limita dintre două sisteme, ci și în cadrul aceluiași sistem ;

— dispariția din „ordinea de bătaie" a echipei a unor posturi este determinată de o nouă eșalonare generală a forțelor proprii în teren, care la rîndu-i este impusă de necesități de ordin tactic, de schimbarea regulamentului de joc etc ;

— trecerea funcției de „extremă clasică" la arhiva jocului de fotbal, este un fenomen firesc în condițiile reducerii numărului de jucători, dela patru la trei sau doi, care acționează permanent în primul eșalon al echipei. In cazul acestei redistribuiri a forțelor nu mai este posibilă izolarea vreunui jucător pe o direcție laterală față de poarta adversă ;

— reprofilarea extremei clasice reprezintă un proces complex cu o diversitate de forme de tranziție, adoptate corespunzător calităților individuale ale jucătorilor și concepției personale a antrenorului. Posibilitatea de adaptabilitate în timp la un nou mod de acțiune este determinată în primul rînd de pregătirea complexă a jucătorilor și de aceea atenția tehnicienilor trebuie să fie îndreptată în direcția realizării acestui deziderat.

MIHAI IONESCU
antrenor